

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี

สุพุมล คิตสงวน^{*a}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขัง และการพัฒนาข้อเสนอแนะและกำหนดแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสาน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้อำนวยการของทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี จำนวน 3 คน นำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณกับผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี จำนวน 300 คน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสูงสุดของทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี ได้ให้ความอนุเคราะห์และมอบหมายผู้มีคุณสมบัติและเจาะจงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อการพัฒนาและการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังและปัจจัยมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพจิตแก่ผู้ต้องขังหญิง โดยวิธี Multiple regression analysis พบว่า ปัจจัยด้านการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังด้านการจัดอาคารสถานที่ และด้านการจัดกิจกรรมภายในส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี และพบว่าปัจจัยด้านมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังด้านความต้องการพื้นฐาน, ด้านการได้รับอิสรภาพก่อนกำหนด และด้านการได้รับความปลอดภัยในชีวิตส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี เมื่อหาความสัมพันธ์โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ พบว่าตัวแปรต้นคือ ปัจจัยด้านการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง ปัจจัยด้านมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ เมื่อปรับค่าแล้ว (Adjusted R-square) เท่ากับร้อยละ 65

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยทำบทสรุปสำหรับผู้บริหารในการส่งเสริมสร้างสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีโดยได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญของทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี พบว่า แนวทางในการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 1) การพัฒนาระบบดูแลผู้ต้องขัง 2) การพัฒนาและยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง 3) การดูแลสุขภาพจิตเชิงลึกและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ต้องขัง 4) การพัฒนาระบบการดูแล ติดตาม และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ 5) การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล ประเมินผลการดำเนินงาน

คำสำคัญ : สุขภาพจิต; ผู้ต้องขังหญิง; ทัณฑสถานหญิง

^{*} นายแพทย์ชำนาญการพิเศษ (ด้านเวชกรรม) กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลชลบุรี

^a Corresponding author : สุพุมล คิตสงวน Email : k.sukumarn@gmail.com

รับบทความ: 29 พ.ย. 65; รับบทความแก้ไข: 13 ธ.ค. 65; ตอบรับตีพิมพ์: 13 ธ.ค. 65; ตีพิมพ์ออนไลน์ 26 ม.ค. 66

Factors Affecting Mental Health among Females Prisoners in Chonburi Women's Correctional Institution

Sukumarn Khidsanguan^{*a}

Abstract

The objectives of this research and development study were to examine factors affecting mental health and to give recommendations for mental health promotion program for female prisoners in Chonburi women's correctional institution. The research used a mixed method methodology. For a qualitative part, persons provided information in the in-depth interviews were three administrators from Chonburi women's correctional institution. For quantitative part, information was obtained through questionnaires interviewed with 300 female prisoners selected using a purposive sampling method recommended by the chief-executive officer of Chonburi women's correctional Institution. Information was used to improve mental health promotion program for female prisoners in Chonburi women's correctional institution

Multiple regression analysis was used to analyze prisoner's welfare, prisoner's quality of life and prisoner's mental health. The results showed that prison environments, intra-institute activities, fundamental needs, prisoner's promotion parole, and life safety affected prisoner's mental health with all independent variables between prisoner's welfare and prisoner's quality of life had adjusted R-square of 65 percent.

Findings and recommendations from this study were presented to the institute administrators. Five key factors for improving prisoner's mental health were 1) improved service system, 2) improved prisoner's quality of life, 3) in-depth mental health care and rehabilitation, 4) after acquittal supporting program, and 5) Effective evaluating tools.

Keywords: Mental health; Female prisoners; Women's correctional institution

^{*} Medical Physician, Senior Professional Level, Department of Social Medicine, Chonburi Hospital

^a Corresponding author : Sukumarn Khidsanguan Email : k.sukumarn@gmail.com

Received: Nov. 29, 22; Revised: Dec. 13, 22; Accepted: Dec. 13, 22; Published Online: Jan. 26, 23

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ที่ประเทศไทยได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเพื่อให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ ที่ 2 การสร้างความปลอดภัยและความสงบสุขในสังคมมุ่งเน้นที่การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและการสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคมในการดูแลผู้กระทำความผิด แม้ว่าทุกหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติเพื่อมุ่งแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาผู้กระทำความผิดเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดมากระทำความผิดซ้ำ⁽¹⁾

จากแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว ได้มีการอนุมัติงบประมาณในระบบหลักประกันสุขภาพจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ไปยังโรงพยาบาลในเขตพื้นที่รับผิดชอบ⁽²⁾ ตามมติคณะรัฐมนตรี และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ได้กำหนดระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการกักขังและการดูแลสุขภาพของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561⁽³⁾ ที่กำหนดกรอบการดำเนินงานในการเข้าถึงการบริการของผู้ต้องขังทั้งการดูแล การตรวจรักษา การป้องกันและส่งเสริมเพื่อให้เกิดภาวะแห่งความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และการดำรงชีวิตอยู่ในเรือนจำด้วยดี อีกทั้งกรอบการดำเนินงานในการดูแลสุขภาพในการควบคุมปัจจัยทางกายภาพทั้งหมดของเรือนจำที่อาจเป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดอันตรายต่อการเจริญเติบโตต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของผู้ต้องขังโดยกำหนดให้เรือนจำทุกแห่งจัดให้มีสถานพยาบาล และจัดให้มีแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลของแต่ละเรือนจำ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ด้านการรักษาพยาบาล ส่งเสริม ป้องกัน และฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ต้องขังที่เจ็บป่วย รวมทั้งการประเมินผล การตรวจรักษา การดูแลสุขอนามัย และการดูแลสุขภาพต่างๆ ในเรือนจำ หากกลุ่มผู้ต้องขังที่ถือเป็นประชากรกลุ่มเปราะบางไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะที่จำเป็น การได้รับการคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมในด้านต่างๆ อาจนำไปสู่ความเปราะบางและเกิดผลเชิงลบต่อปัจจัยทางสังคมที่กำหนดสุขภาพของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพ ฉะนั้น การส่งเสริมการเข้าถึงบริการของผู้ต้องขัง จึงเป็นส่วนหนึ่งของงานด้านสาธารณสุข เพื่อส่งเสริม ป้องกัน และฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังและรองรับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขในเรื่องของ การจัดระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁽⁴⁾

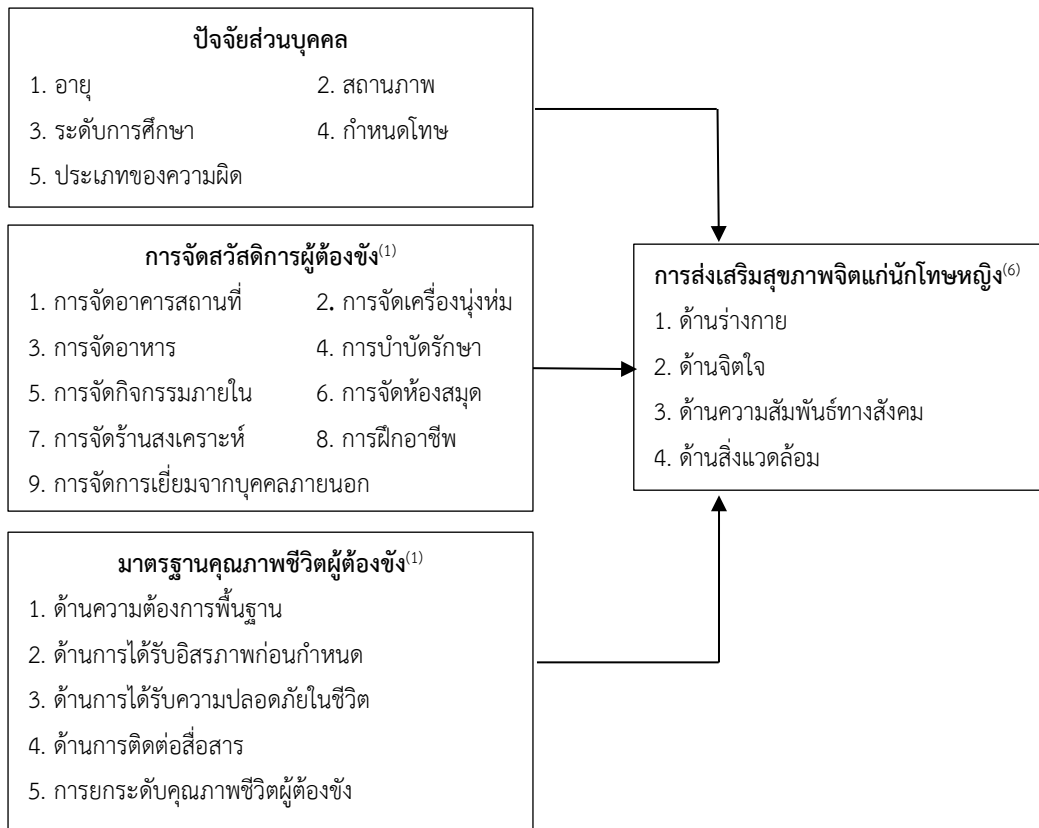
ทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีเปิดดำเนินการเมื่อ วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2529 ตั้งอยู่เลขที่ 135/5 ถนนพระยาสุรจา ตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีหน้าที่ควบคุม ดูแล อบรม แก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังหญิงที่กระทำความผิดในเขตจังหวัดชลบุรีและจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกและเขตใกล้เคียง ความจุผู้ต้องขัง 1,200 คน ปัจจุบันมีผู้ต้องขังในความรับผิดชอบเต็มอัตราความจุ และมีเป้าประสงค์ในการดำเนินการ คือ การคืนคนดีสู่สังคม ลดภาระและเสริมเศรษฐกิจภาครัฐ การเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน และสร้างแบบอย่างที่ดีในการบริหารทัณฑสถานให้มีประสิทธิภาพ⁽⁵⁾

จากสาเหตุที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาและมุ่งเน้นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาด้านนี้จะเป็นประโยชน์

ต่อองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่งเสริมการเข้าถึงบริการของผู้ต้องขัง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการรักษาพยาบาล การส่งเสริม ป้องกัน และฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังและรองรับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ในเรื่องของการจัดระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดบริการดูแลสุขภาพจิตให้แก่นักโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังสามารถเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจในเรื่องนี้นำไปใช้ประโยชน์ได้ตามต้องการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิง ซึ่งสามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล, การจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง⁽¹⁾ และ มาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง⁽³⁾ ตัวแปรตาม คือ การส่งเสริมสุขภาพจิตแก่นักโทษหญิง⁽⁶⁾

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะและการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี

คำถามการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีมีอะไรบ้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีครั้งนี้ เป็นการวิจัยรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) จากการเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และจัดทำบทสรุปสำหรับผู้บริหารจากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในการสร้างเสริมสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี โดยวิธีการตรวจสอบโดยบุคคลผู้เกี่ยวข้อง (Member checks) เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญและเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง การปรับปรุงแก้ไขตามตามข้อเสนอแนะของผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีเพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา ครอบคลุมองค์ประกอบของการส่งเสริมสุขภาพจิตทั้งในด้านคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังและการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี
2. ด้านระยะเวลา ตั้งแต่ เดือนมีนาคม ถึง เดือนตุลาคม 2564

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี โดยมีจำนวนทั้งหมด 1,200 คน โดยผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรจากการกำหนดขนาดโดยใช้วิธีของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ⁽⁷⁾

$$n = \frac{1,200}{1 + (1,200)(0.05)^2}$$

โดยที่	n	หมายถึง ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	หมายถึง ขนาดของประชากร มีจำนวน 1,200 คน
	E	หมายถึง ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง $\pm 5\%$ หรือ 0.05
	n	= 300

จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีที่ใช้ในการวิจัย 300 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลตามความสะดวก (Convenient sampling) โดยเก็บข้อมูลตามความสะดวก ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง ผู้วิจัยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง หรือใช้การสุ่ม ตัวอย่างด้วยวิธีอื่นๆ ได้ เพราะเป็นกลุ่มพิเศษ การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยทำหนังสือ ขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ที่มีอำนาจสูงสุดของในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี ซึ่งจะเป็นผู้อนุญาตให้ผู้วิจัย เข้าดำเนินการเก็บข้อมูลและเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจมอบหมายบุคลากรภายในและกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ให้ข้อมูลในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ โดยการตัดสินใจของผู้มีอำนาจสูงสุดถือเป็นข้อสิ้นสุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยพัฒนาจาก ตำรา เอกสาร บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือการวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยและผู้วิจัย ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงชลบุรี จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง ผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร และผู้อำนวยการฝ่ายสถานพยาบาล เพื่อให้ทราบถึงบริบท ในการส่งเสริมสุขภาพจิตแก่ผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญ ในการร่างแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ร่างได้ ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน จนได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีข้อความทั้งหมด 50 ข้อ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามรูปแบบของ Likert's scale โดยผลการ Try-out แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้กับกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ 0.954 ซึ่งมากกว่า 0.7 ถือว่า แบบสอบถามอยู่ในระดับดีมากและสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ผลของตัวแปรเชิงกลุ่ม 2 ตัว โดยใช้ สถิติ Multiple regression ในการ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและนำผลที่ได้มาสรุปสมมติฐานของการวิจัยและทำการสรุปผลร่วมกับการวิจัย เชิงปริมาณและสรุปผลตัวชี้วัดตามหลักวิธี Method triangulation การเปรียบเทียบการบูรณาการงานวิจัย เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณร่วมกันของปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิง จังหวัดชลบุรี จากนั้นผู้วิจัยได้จัดทำบทสรุปสำหรับผู้บริหาร โดยการสรุปข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย จัดผล การดำเนินงานวิจัยและอธิบายผลการวิจัยในด้านการสร้างเสริมสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถาน หญิงจังหวัดชลบุรี เพื่อนำเสนอต่อผู้บริหารทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี ตามแนวทางการดำเนินงานวิจัย โดยวิธีการตรวจสอบโดยบุคคลผู้เกี่ยวข้อง (Member checks) เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญและเพื่อตรวจสอบความ ถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขตามแนวทางและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่ากลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 42.70 มีสถานภาพโสด จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 73.00 มีระดับการศึกษาในระดับมัธยม จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 55.66 มีกำหนดโทษจำคุกระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 52.33 และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้เป็นความผิดต่อ พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ มากที่สุด จำนวน 277 คน คิดเป็นร้อยละ 92.33

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังที่มีผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี พบว่ามีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3.52 โดย การฝึกอาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.82 การจัดการเยี่ยมเยียนจากบุคคลภายนอก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.81 การจัดหาเครื่องนุ่งห่ม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.70 การจัดหาอาคารสถานที่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.67 การจัดกิจกรรมภายในต่างๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.61 การจัดให้มีร้านสงเคราะห์ภายใน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.47 การจัดห้องสมุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 3.34 การจัดหาอาหาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 3.09 และการบำบัดรักษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 3.24

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี พบว่ามีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3.86 โดยด้านการได้รับอิสรภาพก่อนกำหนด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.25 ด้านการได้รับความปลอดภัยในชีวิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.11 ด้านการติดต่อสื่อสารมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.84 การยกระดับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.72 และด้านความต้องการพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 3.38

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจิตของนักโทษหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี พบว่ามีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3.76 โดยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.04 ด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.69 ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.67 และด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.64

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าปัจจัยด้านการจัดหาอาคารสถานที่, ด้านการจัดกิจกรรมภายใน, ด้านความต้องการพื้นฐาน, ด้านการได้รับอิสรภาพก่อนกำหนด และด้านการได้รับความปลอดภัยในชีวิต ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยวิธี Multiple regression analysis

Model	Unstandardized coefficients		Standardized coefficients	t	p-value
	B	SE	Beta		
ค่าคงที่	0.082	0.184		0.449	0.045
ด้านการจัดอาคารสถานที่	0.130	0.046	0.133	2.833	0.005*
ด้านการจัดเครื่องนุ่งห่ม	0.002	0.044	0.002	0.040	0.968
ด้านการจัดอาหาร	0.039	0.056	0.056	1.092	0.276
ด้านการบำบัดรักษา	-0.023	0.046	-0.029	-0.506	0.613
ด้านการจัดกิจกรรมภายใน	0.229	0.043	0.272	5.367	0.031*
ด้านการจัดห้องสมุด	-0.091	0.033	-0.131	-2.781	0.066
ด้านการจัดให้มีร้านสงเคราะห์	-0.008	0.043	-0.009	-0.175	0.861
ด้านการฝึกอาชีพ	0.033	0.031	0.049	1.065	0.288
ด้านการจัดการเยี่ยมจากบุคคลภายนอก	0.028	0.040	0.037	0.714	0.476
ด้านความต้องการพื้นฐาน	0.097	0.047	0.113	2.064	0.040*
ด้านการได้รับอิสรภาพก่อนกำหนด	0.284	0.049	0.274	5.891	0.005*
ด้านการได้รับความปลอดภัยในชีวิต	0.235	0.046	0.271	5.084	0.011*
ด้านการติดต่อสื่อสาร	0.027	0.038	0.040	0.725	0.469
ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง	0.015	0.048	-0.010	-0.204	0.839

หมายเหตุ : ค่า R 0.815 , R Square 0.664 , Adjust R Square 0.647 , Durbin-Watson 1.665

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง” และ “ปัจจัยด้านมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง” อย่างน้อย 1 ตัว ที่สามารถทำนายผลการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม คือ “สุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี” โดยปัจจัยด้านการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังด้านการจัดอาคารสถานที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ต้องขังให้ความสำคัญกับสถานที่ที่มีเพียงพอต่อการรองรับผู้ต้องขังมากที่สุด รองลงมาคือ เรือนนอน ห้องน้ำ มีสภาพที่ดี และในลำดับสุดท้ายคือ มีสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาด ร่มรื่น โดยข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีซึ่งได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังด้านการจัดอาคารสถานที่ว่า ทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีมีการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในเรือนจำได้อย่างมีความสุข ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ งานวิจัยของวิทยาศาสตร์ อำมาตย์ไทย⁽⁸⁾

ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำกลางสมุทรปราการ” ซึ่งผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสมุทรปราการ มีการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม ทั้งการปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ได้แก่ อาหารและเครื่องนุ่งห่ม ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการศึกษาและฝึกวิชาชีพ ด้านกีฬาและนันทนาการ ซึ่งเป็นภารกิจที่ช่วยเสริมให้การควบคุมผู้ต้องขังมีคุณภาพ ผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีภายหลังพ้นโทษแล้ว ทั้งนี้ผลการวิจัยดังกล่าวนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัณฑา อึ้งเจริญวงศ์⁽⁹⁾ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตภายใต้การได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำกลางเพชรบุรี” โดยผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขังและระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ภายใต้การได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขังอยู่ในระดับปานกลาง การได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขังอยู่ในระดับปานกลาง การได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขังมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังให้ดีขึ้นตามสมควรและคุณภาพชีวิตภายใต้การได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขัง ควรปรับปรุงและแก้ไขการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกๆ ด้าน ที่ยังเป็นจุดด้อย เพื่อส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังนั้นดีขึ้น

ปัจจัยด้านการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังด้านการจัดกิจกรรมภายในที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ต้องขังให้ความสำคัญกับ การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่มีประโยชน์ต่อผู้ต้องขังมากที่สุด รองลงมาคือการจัดกิจกรรมทางศาสนาให้แก่ผู้ต้องขังอย่างเหมาะสมและในลำดับสุดท้าย คือการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้แก่ผู้ต้องขัง โดยข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีซึ่งได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังด้านการจัดกิจกรรมภายในว่า ทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีมีการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย ให้แก่ผู้ต้องขังโดยมีโครงการออกกำลังกาย อาทิ แอโรบิค โยคะ โดยได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลเมืองบ้านสวน ซึ่งได้จัดให้มีการอบรมโยคะให้แก่ผู้ต้องขัง อีกทั้งยังมีการจัดโครงการส่งเสริมสุขภาพโดยการฉีดวัคซีนป้องกันโรค ทั้งไข้หวัดใหญ่ และโรคโควิด-19 ให้แก่ผู้ต้องขัง เป็นต้น ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภากร งามปลอด⁽¹⁰⁾ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตามมาตรฐานด้านคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังเรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยผลการวิจัยพบว่า ในแต่ละวันผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำจะทำอะไรที่ซ้ำซากจนทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และอาจเกิดความเครียดขึ้นมาได้ การที่ทางกรมราชทัณฑ์กำหนดให้มีกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมกิจกรรมนั้น จึงถือเป็นทางออกที่ดี เพราะผู้ต้องขังนอกจากจะได้ออกกำลังกายทำให้ร่างกายแข็งแรงแล้ว ยังทำให้สุขภาพจิตของผู้ต้องขังดีขึ้น เป็นการลดความเครียดไปในตัวด้วย

ส่วนการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพด้านจิตใจให้แก่ผู้ต้องขัง โดยมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ให้แก่ผู้ต้องขัง อีกทั้งยังมีการจัดโครงการธรรมะ การนั่งสมาธิ มีพระมาเทศนา สำหรับศาสนาอื่นๆ มีการเชิญเจ้าหน้าที่ของศาสนานั้นๆ มาทำกิจกรรม รวมถึงการจัดพื้นที่

ให้ท่าละหมาดในศาสนาอิสลามให้แก่ผู้ต้องขัง อีกทั้ง ทักษสถานหญิงจังหวัดชลบุรีมีการอบรมแก้ไข พื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีโดยใช้วิธีการอบรมธรรมะและการทำสมาธิให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้ง การจัดกิจกรรมตามศาสนาต่างๆ ให้แก่ผู้ต้องได้เข้าถึงศาสนาตามที่ตนเองนับถืออย่างเท่าเทียมโดยมี องค์การเอกชนคอยช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาไปด้วย ทั้งนี้ผลการวิจัยดังกล่าวนี้ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยวัฒน์ รัตนวงศ์⁽¹¹⁾ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดกิจกรรม สิ่งแวดล้อมสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดอุดรธานี” จากผลการศึกษาพบว่า เรือนจำจังหวัดอุดรธานี มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุตามคู่มือการจัดการ สวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ กรมราชทัณฑ์ ผู้ต้องขังสูงอายุส่วนใหญ่มีความคิดว่าตนเองมีปัญหา คุณภาพชีวิตมากที่สุดในด้านชีวิตจิตใจโดยอยู่ในระดับปานกลาง และผลการวัดระดับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง สูงอายุก่อนใช้รูปแบบอยู่ในระดับปานกลาง มีความต้องการกิจกรรมสร้างเสริมคุณภาพชีวิตได้แก่ การให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การปฏิบัติธรรม การเยี่ยมญาติใกล้ชิด อาการ สถานที่ สะอาด และมีพื้นที่หรือแดนที่เป็นสัดส่วนสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุโดยเฉพาะ

ปัจจัยด้านมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังด้านความต้องการพื้นฐานที่ส่งผลต่อสุขภาพจิต ของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี พบว่าผู้ต้องขังให้ความสำคัญกับการได้รับโอกาสการสอ ปลี่ยนชั้นมากที่สุด รองลงมาคือ การมีเสื้อผ้า สบู่ ยาสีฟัน ชุดชั้นในและของใช้ส่วนตัวต่างๆ เพียงพอ และในลำดับสุดท้ายคือ อาหารที่ได้รับมีปริมาณเพียงพอโดยข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้อำนวยการ ทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีซึ่งได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง ด้านความต้องการ พื้นฐาน ว่า ทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี มีทางการดำเนินงานในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ตามสิทธิพึงมีของผู้ต้องขังอย่างครบถ้วน อาทิ ได้อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น ยาระผม สบู่ ยาสีฟัน ชุดชั้นใน ผ้าอนามัย เป็นต้น อีกทั้งมีการจัดรักษาพยาบาลและการสงเคราะห์ด้านต่างๆ ที่จำเป็น ให้แก่ผู้ต้องทุกคนอย่างเท่าเทียมและมีการจัดสวัสดิการตามบ เพื่อช่วยเหลือผู้ต้องขังโดยจะพิจารณา ให้แก่ผู้ต้องขังที่ยากไร้อีกด้วย

โดยการจัดเครื่องนุ่งห่ม อาหารให้แก่ผู้ต้องขังโดยมีการจัดอาหารให้แก่ผู้ต้องขังวันละ 3 มื้อ และมีการจัดเครื่องนุ่งห่ม เสื้อผ้า 2 ชุด ผูก ผ้าห่ม 3 ผืน ผ้าเช็ดตัว อีกทั้ง ในกรณีที่ผู้ต้องขังไร้ญาติ ทางทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีจะมีการสงเคราะห์ของใช้ส่วนตัวให้แก่ผู้ต้องขังด้วย ในการดูแล รักษาพยาบาลและการรักษาบำบัดให้แก่ผู้ต้องขัง ทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีมีสถานพยาบาลในเรือนจำ และมีพยาบาลประจำคอยดูแลผู้ต้องขัง อีกทั้ง ยังมีการจัดตรวจเยี่ยมจากทีมแพทย์ของโรงพยาบาลชลบุรี ให้แก่ผู้ต้องขังทุกสัปดาห์ ทั้งนี้ผลการวิจัยดังกล่าวนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียรติศักดิ์ บัวมาศ⁽¹²⁾ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การได้รับปฏิบัติในเชิงสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย” จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดเลยได้รับการปฏิบัติในเชิงสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง ในระดับน้อย เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์และ ความชำนาญหลากหลาย เช่น จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา อนุศาสนาจารย์ ปัญหาที่พบคือ

เรือนจำจังหวัดเลยนั้นไม่มีบุคลากรในสาขาเหล่านี้ ด้านการดูแลสุขภาพอนามัยผู้ต้องขัง ที่อยู่หลับนอน เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค สถานพยาบาล อย่างเพียงพอ ส่วนด้านการจัดให้มีแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์นั้นได้รับการปฏิบัติที่น้อยเนื่องจากเรือนจำไม่มีบุคลากรด้านการแพทย์ในการดูแลสุขภาพผู้ต้องขัง ในทางปฏิบัติเรือนจำได้รับความร่วมมือจากสาธารณสุขจังหวัดในการดูแลสุขภาพของผู้ต้องขัง ในเรือนจำ ในด้านการป้องกันและควบคุมโรค ตรวจและแนะนำสุขภาพ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย การฟื้นฟู และการส่งตัวผู้ต้องขังไปรักษาที่โรงพยาบาลข้างนอก มีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำได้ คือ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากรทางการแพทย์ และปัญหาอาคารสถานที่

ปัจจัยด้านมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังด้านการได้รับอิสรภาพก่อนกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ต้องขังให้ความสำคัญกับการพัฒนาและปรับปรุงตนเองเพื่อได้รับอิสรภาพก่อนกำหนดมากที่สุด รองลงมาคือ การได้รับการพักโทษ ลดโทษ และอภัยโทษ ด้วยความเป็นธรรมและเท่าเทียม โดยข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีที่ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังด้านการได้รับอิสรภาพก่อนกำหนดว่า ทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีมีการอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีและปรับปรุงตนเองเพื่อได้รับอิสรภาพก่อนกำหนดโดยใช้วิธีการอบรมธรรมะและการทำสมาธิให้แก่ผู้ต้องขัง อีกทั้งทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีมีกองทะเบียนเป็นฝ่ายดูแลเรื่องการดำเนินการพักโทษ ลดโทษ อภัยโทษ ให้แก่ผู้ต้องขัง โดยการพักโทษ ลดโทษ อภัยโทษ แบ่งตามชั้นของผู้ต้องขัง และจะมีการสอบเลื่อนชั้นผู้ต้องขัง ซึ่งมีการแบ่งระดับเป็น ดี ดีมาก และดีเยี่ยม ชั้นดี จะได้พักโทษ เดือนละ 3 วัน ดีมาก ได้พักโทษเดือนละ 4 วัน ดีเยี่ยม ได้พักโทษเดือนละ 5 วัน นอกจากนี้ ทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีมีการจัดอบรมฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังและใช้การแรงงานโดยมีการการจัดฝึกอบรมวิชาชีพตามความถนัดให้แก่ผู้ต้องขัง โดยมีลักษณะเป็นการฝึกอาชีพ เช่น การฝึกงานฝีมือสำหรับผู้หญิง เช่น การเย็บผ้า การตัดเสื้อ การทำกระเป๋า เสริมสวย เป็นต้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอาชีพในทัณฑสถานไปใช้หาเลี้ยงชีพได้ เมื่อพ้นโทษได้อีกด้วย มีความสอดคล้องกับ บทความทางวิชาการของ กระทรวงยุติธรรม⁽¹³⁾ได้จัดทำ “โครงการคืนคนดีสู่สังคม” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจ้างงานผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ผู้ต้องขัง ผู้ถูกคุมความประพฤติ และเยาวชนที่พ้นโทษเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐในสังกัด กระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานภาคเอกชน โดยมีแนวทางในการพัฒนาโครงการคืนคนดีสู่สังคมในเรือนจำ โดยหนึ่งในนั้นคือ การพัฒนาการจัดทำแผนการต้องโทษ (Sentence plan) ภายใต้หลักการที่ว่า “ผู้กระทำผิดสามารถแก้ไขได้” ซึ่งทำให้ทราบถึงตัวตนที่แท้จริงของผู้ต้องขัง รวมถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับตัวตนที่แท้จริงของผู้ต้องขังตลอดระยะเวลาการต้องโทษ ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับผลการประเมินปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด เป้าหมายสุดท้ายของการทำแผนการต้องโทษ คือ ลดความเสี่ยงในการกระทำ ความผิดซ้ำ สนับสนุนให้เกิดการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นภายหลังการปล่อยตัว แต่ผลการวิจัยดังกล่าวนี้ ไม่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศของ อิสเบลล่า ทาอิก⁽¹⁴⁾ การศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิต

และความสัมพันธ์ของผู้ที่คุมขังในเรือนจำ” โดย ผลการวิจัยนั้นสามารถสรุปและเสนอแนะได้ว่า แนวทางในการคุมขังนั้นควรให้ความสนใจกับบุคคลที่เป็นภาวะซึมเศร้าและควรมีการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เพราะเป็นความสัมพันธ์เชิงลบที่มีค่ามากที่สุดเป็นหลักแนวความคิดการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้ต้องขัง ควรมีการกำหนดโปรแกรมฟื้นฟูสุขภาพจิตในทั้งในสถานที่คุมขังและหลังจากพ้นการจองจำอีกด้วย

ปัจจัยด้านมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังด้านการได้รับความปลอดภัยในชีวิตที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ต้องขังให้ความสำคัญกับการมีระบบการรักษาความปลอดภัยที่แน่นหนามากที่สุด รองลงมาคือการมีเจ้าหน้าที่เวรยามคอยดูแลอย่างทั่วถึง และในลำดับสุดท้ายคือความรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในเรือนจำ โดยข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีที่ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังด้านการได้รับความปลอดภัยในชีวิตว่า ทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีมีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยภายในโดยมีการจัดให้เจ้าหน้าที่อยู่เวรนอกเวลาราชการ ทั้งนี้อัตรากำลังพลเจ้าหน้าที่ของทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีมีจำนวนน้อย จึงได้มีการแก้ไขปัญหาโดยการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้พักอยู่ในที่เดียวกัน เพื่อลดภาระงานของเจ้าหน้าที่เวรในการดูแล และได้มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดมาช่วยในการดูแลผู้ต้องขังร่วมด้วย

จากกระบวนการดังกล่าวนำมาสู่ข้อมูลสำคัญในการดำเนินงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการรายงานผลการวิจัยเบื้องต้น ให้แก่ผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีได้ทราบและให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ และการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย

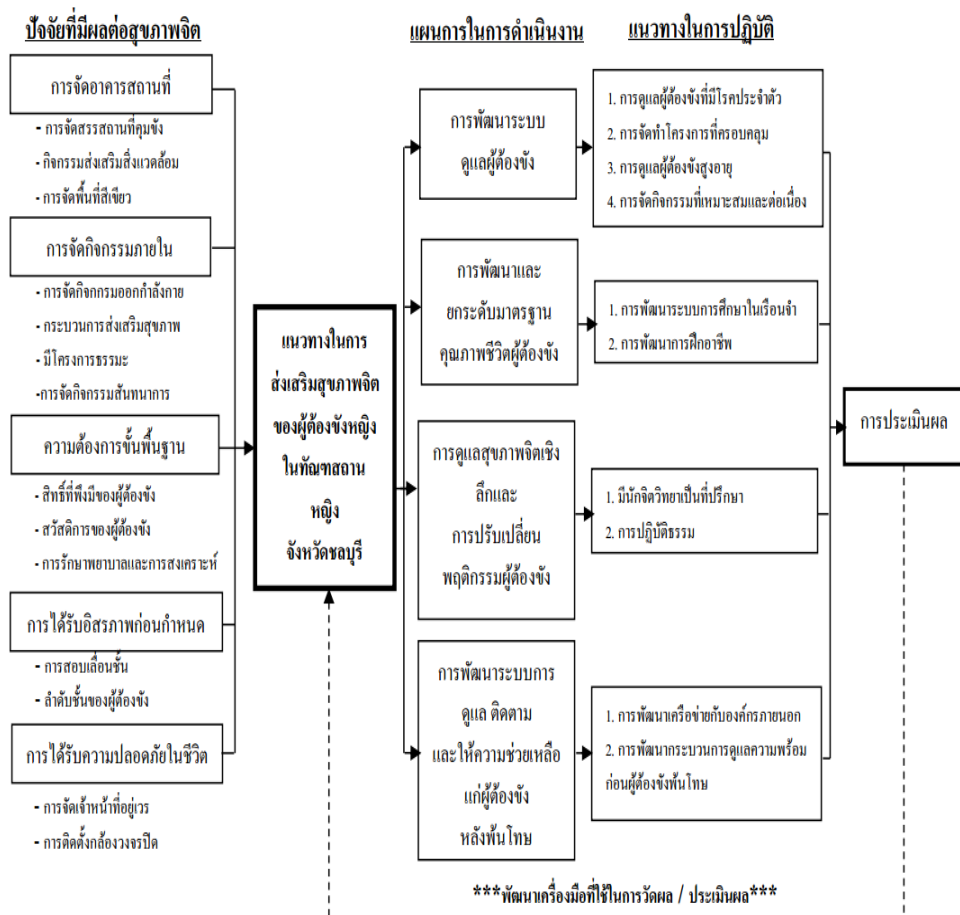
1. **การพัฒนาระบบดูแลผู้ต้องขัง** ในด้านการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมให้แก่ผู้ต้องขังนั้น ทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีควรมีการให้ความสำคัญกับผู้ต้องขังกลุ่มป่วย ผู้ต้องขังที่มีโรคประจำตัวและกลุ่มสูงวัยมากขึ้น โดยมุ่งเน้นที่การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและต่อเนื่อง และควรมีโครงการดูแลแม่และเด็ก ที่ครอบคลุมให้แก่ผู้ต้องขัง รวมถึงการดูแลแก่ผู้ต้องขังที่ไม่มีญาติ หรือกลุ่มพิเศษเช่น ผู้สูงอายุ มีโรคประจำตัว ตั้งครรภ์ มีบุตรติด ผู้พิการ

2. **การพัฒนาและยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง** การพัฒนาสุขภาพจิตให้แก่ผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี ควรมีการกำหนดแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน อาทิ การให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังควบคู่กับการพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง และควรมีการกำหนดแนวทางในการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีโดย การพัฒนาระบบการศึกษาในเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาที่เหมาะสม เนื่องจากผู้ต้องขังจำนวนมากที่ต้องคดีเพราะไม่ได้เรียนหนังสือ ถูกหลอก ไม่มีอาชีพ ฉะนั้นการพัฒนาระบบการศึกษาในเรือนจำจะช่วยให้ผู้ต้องขังได้พัฒนาตนเอง กลับสู่สังคมได้และมีความรู้ติดตัว อีกทั้ง ควรมีโครงการฝึกวิชาชีพต่าง ๆ ตามความถนัดให้แก่ผู้ต้องขัง

3. **การดูแลสุขภาพจิตเชิงลึกและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ต้องขัง** โดยมีข้อมูลสำคัญดังนี้ การดูแลสุขภาพจิตเชิงลึกให้แก่ผู้ต้องขังโดยการใช้นักจิตวิทยาเป็นที่ปรึกษาในโครงการต่างๆ เพื่อปรับพฤติกรรมผู้ต้องขังและการนำธรรมะเข้ามาปฏิบัติจะช่วยให้ผู้ต้องขังได้พัฒนาตนเองกลับสู่สังคมได้

4. การพัฒนาระบบการดูแล ติดตาม และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ โดยมีข้อมูลสำคัญดังนี้ การพัฒนาระบบการดูแลความพร้อมก่อนผู้ต้องขังพ้นโทษมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยกระบวนการดังกล่าวนี้มีไว้เพื่อให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้ง ควรมีการพัฒนาเครือข่ายในการการติดต่อประสานงานกับองค์กรภายนอกเพื่อติดตามผู้ต้องขังหลังพ้นโทษแล้วและการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังตามสมควร

5. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล ประเมินผลการดำเนินงาน การกำหนดแนวทางเชิงปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรมต่อผู้ต้องขังในการพัฒนาสุขภาพจิต ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดที่สำคัญในการวัดผล การประเมินผล เพื่อพัฒนาปรับปรุงแนวทางในการการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 2 : แบบจำลองแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการควบคุม ป้องกัน รักษาความปลอดภัยและระงับเหตุร้ายภายในเรือนจำ เพราะอัตราจำนวนเจ้าพนักงานและผู้ปฏิบัติหน้าที่มีจำนวนน้อย ฉะนั้นควรมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้สนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่างๆ ให้มากขึ้น
2. ควรมีการพัฒนากระบวนการดูแล ติดตาม และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นระเบียบแบบแผนในการดำเนินงาน การจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ แก่ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ ด้วยความเป็นธรรม เท่าเทียมและทั่วถึง
3. ควรมีการพัฒนากระบวนการควบคุมผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลอย่างเป็นรูปธรรม โดยนำกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ รวมทั้งข้อกำหนดขององค์การสหประชาชาติ อาทิ มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักสากลมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นผลการวิจัยที่มาจากแหล่งข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงโดยมีขอบเขตเฉพาะในทัณฑสถานหญิงจังหวัดชลบุรีเท่านั้น หากต้องการทราบถึงสุขภาพจิตของผู้ต้องขังในทัณฑสถานอื่นๆ ควรมีการเก็บข้อมูลและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและการประเมินผลอย่างเฉพาะเจาะจง
2. ผู้ศึกษาสามารถใช้แนวคิดทฤษฎีในด้านอื่นๆ เพื่อศึกษาสุขภาพจิตของผู้ต้องขังในด้านอื่นๆ ได้ เช่น ข้อกำหนดขององค์การสหประชาชาติ หลักมนุษยธรรมและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งควรพิจารณาให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

1. กรมราชทัณฑ์. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์; 2560.
2. พรเพชร ปัญญาปิยะกุล. นโยบายการจัดบริการสุขภาพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ [อินเทอร์เน็ต]. ปทุมธานี: สำนักบริหารการสาธารณสุข 2560; [เข้าถึงเมื่อ 27 ธันวาคม 2564]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.correct.go.th/popsako>
3. กรมราชทัณฑ์. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2558–2561 “โครงการคืนคนดีสู่สังคม” [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: สำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม 2558; [เข้าถึงเมื่อ 2564 ธ.ค. 18]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.moj.go.th/view/7701>
4. กรมราชทัณฑ์. ระเบียบกรมราชทัณฑ์ [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย 2561; [เข้าถึงเมื่อ 2564 ธ.ค. 27]. เข้าถึงได้จาก http://lad.correct.go.th/main/?page_id=807
5. กรมราชทัณฑ์. ข้อมูลทัณฑสถานหญิงชลบุรี [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม 2563; [เข้าถึงเมื่อ 2563 ก.พ.8]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.correct.go.th/fdcchon/Vision.htm>

6. กรมสุขภาพจิต. แผนพัฒนาสุขภาพจิตแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2561–2580) [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: สำนักงานสาธารณสุข 2560; [เข้าถึงเมื่อ 12 ตุลาคม 2564]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.stopcorruption.moph.go.th/application/editors/userfiles/files>
7. Yamane T. Statistics: An introductory analysis. New York: Harper and Row; 1976.
8. รัฐศาสตร์ อำมาตย์ไทย. การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังในเรือนจำ กรณีศึกษา เรือนจำกลางสมุทรปราการ [การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคาแหง; 2562.
9. กัญญา อึ้งเจริญวงศ์. คุณภาพชีวิตภายใต้การได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขัง: กรณีศึกษาเรือนจำกลาง เพชรบุรี [วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา; 2555.
10. อาภากร งามปลอด. การปฏิบัติตามมาตรฐานด้านคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังเรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี [วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต] กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2558.
11. ชัยวัฒน์ รัตนวงศ์. รูปแบบการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมสร้างสรรค์เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง สูงอายุ: กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดอุดรธานี. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์. ฉบับพิเศษ; 2555:95-102.
12. เกียรติศักดิ์ บัวมาศ. การได้รับการปฏิบัติในเชิงมนุษยชนของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย [วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย; 2547.
13. กระทรวงยุติธรรม. แผนยุทธศาสตร์กระทรวง ยุติธรรม พ.ศ. 2558-2561 “โครงการคืนคนดีสู่สังคม” [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนงาน สำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม; 2559 [เข้าถึงเมื่อ 2564 ธ.ค. 18]. เข้าถึงได้จาก www.probaton.go.th/contentdl.pdf
14. Isabella T, editor. Manual on Human Rights Training for Prison Officials. New York and Geneva: United Nation; 2005.